

COĞRAFYA DERSİ (*ORTAÖĞRETİM*) BAŞARISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ali İLHAN*
Ali Ekber GÜLERSOY**
Nevzat GÜMÜŞ***

Özet

Bu çalışmada, öğrencilerin coğrafya dersi başarısını etkileyen faktörler, öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırma için hazırlanan anketler 2011-2012 eğitim öğretim yılında İzmir ili Buca ilçesi Şirinyer Lisesi genel lise kısmında 385 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı ile frekans ve yüzde değerleri alınarak analiz edilmiştir. Anketin güvenilirlik katsayısı $\alpha = .74$ 'dir. Araştırma sonuçlarına göre okulların fiziksel olanakları, sınıfların teknolojik donanımları, uygulanan öğretim yöntem ve teknikleri ile zihinsel ve duygusal faktörler öğrencilerin coğrafya dersi başarısında yeterince etkili değildir. Bunun yanında öğrenciler; öğretmenin mesleki bilgisi, sınıf yönetimi, tutum ve davranışları ile öğrencinin dersi iyi dinlemesi, arkadaşlık ilişkileri ve anne-babanın eğitim düzeyinin coğrafya dersi başarısını olumlu yönde etkilemekte olduğu görüşündedirler.

***Anahtar Kelimeler:** Coğrafya öğretimi, başarıyı etkileyen faktörler, öğrenci görüşleri.*

Evaluation of The Factors Which Affect The Success Of Geography Lesson (Secondary Education) Within The Scope Of The Students' Opinions

Abstract

In this study, the some factors affecting the success of students' geography lesson was examined. within the scope of the students' opinions. Questionnaires prepared for the research were applied to 385 students in 2011-2012 academic year at general department of Şirinyer High School in Buca County in İzmir City. The obtained data were analyzed by getting frequency and percentage values via SPSS package program. The alpha reliability coefficient for the questionnaire was found as 0.74. According to students' opinions; physical facilities of schools, technological

* Yrd. Doç. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, 0 466 215 10 43/1143, alihan@artvin.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, 0232 3012299, ali.gulersoy@deu.edu.tr

*** Doç. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, 0 232 3012136, nevzat.gumus@deu.edu.tr

equipments of the classes, teaching methods and techniques which are being applied, with mental and emotional factors are not effective enough in the success of students' geography lesson. Besides this, the students have the opinion that teacher's professional knowledge, classroom management, his/her attitudes and behaviors, the student's listening to the lesson (the teacher) well, friendship relationships and educational level of parents affect the success of students' geography lesson in a positive way.

Key Words: *Geography teaching, factors affecting the success, students' opinions.*

1. Giriş

Günümüzde eğitim ve bilgi, kalkınma ve gelişmenin en etkili aracı olarak görülmektedir. Coğrafya, ülkelerin kalkınması ve gelişmesi için gerekli olan niteliklere sahip bireylerin yetiştirilmesinde önemli rol oynayan bilim dallarından biridir (Aydın, 2011: 661). Gelişmiş bir toplum olabilmenin en iyi yollarından biri de eğitim kurumlarında etkin ve verimli coğrafya öğrenimi ortamı oluşturmaktır.

Bilimsel birikimi aktaran disiplinler, yaşamsal öneme sahiptir. Bu disiplinlerden birisi de coğrafyadır. Coğrafya biliminin rasyonel bir şekilde algılanması ve ortaya çıkan problemlere doğru çözümler üretmesi, ancak bilimsel bir eğitim ile gerçekleşmektedir. Her gün yeni çevresel ve siyasal problemlerin ortaya çıktığı günümüz dünyasında, coğrafya eğitimine önem verilmesi gerekmektedir. Ortaya yeni çıkan ve coğrafya öğretimine uyumlu yaklaşım, araç-gereç ve metotlar coğrafya eğitimine yansıtılmalıdır. Böylece, öğrenciler ortaöğretimden sonra yaşayacakları hayatta ihtiyaç duyacakları coğrafi bilgi ve beceri ile donanmış olacaklardır (Özgen vd., 2007: 59).

Günümüzde coğrafya öğretimindeki uygulamalar sonucunda, önemli sorunlarla karşı karşıya olunduğu görülmektedir. Örneğin pek çok insan coğrafyayı istatistik veriler ve kuru bilgiler yığını olarak algılamakta, coğrafyayı, Türkiye'nin en yüksek dağı, en küçük bölgesi, en uzun akarsuyu, en büyük şehri gibi bilgilerden ibaretmiş gibi görebilmektedir (Şahin, 2001: 17).

Oysa coğrafya eğitim-öğretimi ile coğrafi sorgulama yeteneğine sahip, coğrafi bilginin oluşumunu kavramış bireyler yetiştirmek ana ilkedir (Catling, 1992: 19; Aydın: 2011: 662).

Eğitim-öğretim sürecinde ortaöğretim kurumlarının önemli işlevleri vardır. Bu kurumlar içerisinde kazanımların aktarılmasında esas rol müfredat programları ve onların yansması olan derslerdedir. Coğrafya dersi de söz konusu süreçte önemli misyona sahiptir. Coğrafya bireye, yaşadığı çevreyi

en ince ayrıntılarına göre tanınması ve ondan en doğru bir şekilde yararlanması için gerekli kılavuz bilgiyi vermektedir (Demirci vd., 2002: 173, Lambert ve Morgan, 2010: 4).

Bilindiği gibi öğrencilerin ders başarısında bazı faktörler etkili olmaktadır. Nitekim Aysan vd. (1996: 73-85) tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nin değişik bölümlerinde öğrenimlerini sürdüren öğrencilere yönelik yapılan çalışmanın sonucunda, öğrencilerin akademik başarısızlıklarının nedenleri arasında; 1) Öğretmen davranışları, 2) Öğretim metotları, 3) Çalışma eksikliği, 4) Öğrenme ortamı ile ilgili problemler, 5) Konunun içeriği (müfredat), 6) Öğrencilerin psikolojik sorunları, 7) Ailedeki doyumsuzluk, 8) Okunan bölümün kariyer ve iş hayatına etkisi, 10) Zamanı kullanabilme ile ilgili problemleri gördükleri ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin okuldaki başarı-başarısızlıklarına etki eden unsurlar, eğitimcilerinde ilgisini çeken önemli konular arasında yer almaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar sorunun çeşitli boyutlarını ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Bunlar içinde öğrencinin bireysel özelliklerinden kaynaklanan faktörler (Çakan, 2002: 93; Ekici, 2003: 13), öğrenci ailesinden kaynaklanan faktörler (Bean, Bush, McKenry & Wilson, 2003: 533; Çelenk, 2003: 33), eğitim-öğretim sisteminden kaynaklanan faktörler (Goldhaber, 2002: 53) ve ders öğretmeninden kaynaklanan faktörler (Ekici, 2002: 18) şeklinde sıralanabilir.

Öğrencilerin coğrafya dersi başarı veya başarısızlıklarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Uygulanan öğretim stratejileri ve teknikleri, okulun fiziksel olanakları, öğretmen tutum ve davranışları, sınıf yönetimi ve sınıfla iletişim, zihinsel faktörler, anne babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik faktörler bunlardan bazılarıdır. Bunlar yanında okul ortamında öğrencilerin zekâ, yetenek, kişilik özellikleri ve davranışları da farklılaşabilmektedir. Bu durum öğrencilerin coğrafya dersi başarısını da etkileyebilmektedir (Demirkaya ve Arıbaş, 2004: 186; Akşit ve Şahin, 2011: 4; Alım, 2008: 30).

Öğretmenlerin, öğrencilerin coğrafya dersi başarı oranını artırmalarına yardımcı olmaları için, söz konusu başarıyı etkileyebilen faktörleri bilmeleri gerekir. Bu nedenle öğrencilerin bu faktörlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve ortaya konulması gerekmektedir. Bu yolla, coğrafya derslerindeki başarısızlığın bazı nedenleri anlaşılabilir ve çözüm önerileri üretilebilir (Demirkaya ve Arıbaş, 2004: 186-187; Kızılçaoğlu ve Taş, 2007: 106; Turan ve Alaz, 2007: 190-191).

Bu çalışmada coğrafya dersi (ortaöğretim) başarısını etkileyen faktörlerin, öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın coğrafya dersi başarısı üzerine yapılacak araştırmalara katkı sunması umulmaktadır.

Araştırmada, yukarıda belirtilen amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında:

1. Okulun fiziksel olanaklarının etkisi var mıdır?
2. Sınıfların teknolojik donanımının etkisi var mıdır?
3. Uygulanan öğretim stratejileri ve tekniklerin etkisi var mıdır?
4. Öğretmenin mesleki bilgisinin etkisi var mıdır?
5. Öğretmenin sınıf yönetiminin etkisi var mıdır?
6. Öğretmenin tutum ve davranışlarının etkisi var mıdır?
7. Öğrencinin dersi iyi dinlemesinin etkisi var mıdır?
8. Zihinsel faktörlerin etkisi var mıdır?
9. Duygusal faktörlerin etkisi var mıdır?
10. Arkadaşlık ilişkilerinin etkisi var mıdır?
11. Anne-babanın eğitim düzeyinin etkisi var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Model

Araştırma, orta öğretimde öğrencilerin coğrafya dersi başarısını etkileyen faktörleri incelemek için yapılmış nitel bir çalışmadır. Veriler ölçek aracılığı ile toplanmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir ili Buca ilçesi Şirinyer Lisesi, örneklemi ise 9., 10. ve 11. sınıflarda okuyan toplam 385 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırma verileri, 2011-2012 öğretim yılında İzmir ili Buca ilçe merkezinde bulunan Şirinyer Lisesi genel lise kısmında öğrenimine devam eden öğrencilerden elde edilmiş ve örneklem random olarak oluşturulmuştur. Verilerin oluşturulmasına 9., 10. ve 11. sınıflarda okuyan 385 öğrenci (% 60 kız: 231 kişi; % 40 erkek: 154 kişi) katkı sağlamıştır.

2.3. Veri toplama araçları

Çalışma, öğrencilerle yapılan ön görüşmelerin sonucuna bağlı olarak hazırlanan anket ile gerçekleştirilmiştir. Bilindiği gibi tutum ölçme yöntemleri içerisinde en yaygın olarak kullanılanı 'Likert Tipi Tutum Ölçekleri'dir. Bu nedenle anket, 5'li likert ölçeği ile ölçeklendirilmiştir.

Anket soruları hazırlandıktan sonra 30 kişilik bir öğrenci grubuna 17 sorudan oluşan ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonunda soru sayısı 11'e indirilerek ankete son şekli verilmiş ve deneklerden her bir ifadeye 5 kategori üzerinden ("Çok etkili, etkili, fikrim yok, az etkili, etkisiz" şeklinde) yanıt vermeleri istenmiştir.

Anket maddelerine verilen cevapları üç grupta toplamak mümkündür. Çok Etkili ve Etkili seçenekleri olumlu görüşü, Az Etkili ve Etkisiz seçenekleri olumsuz görüşü ve Fikrim Yok seçeneği ise tarafsızlığı belirtmektedir. Bu nedenle ortalaması 4,00 ve üzeri olan değerler olumsuz görüşü, 2,00 değerinin altında kalanlar ise olumlu görüşü yansıtan maddeler olarak değerlendirilmiştir. Uygulamalar ile elde edilen veriler sonucunda, ön ölçeğin güvenilirlik katsayısı $\alpha.72$ 'dir. Uygulanan asıl ölçeğin güvenilirlik katsayısı ise $\alpha.74$ 'dir.

2.4. İşlem

Veriler, izin alınan günde gönüllü öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler, frekans ve yüzde olarak değerlendirilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, aşağıdaki gibidir.

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında okulun fiziksel olanaklarının etkisi

"Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında okulun fiziksel olanakları etkili midir?" sorusunu öğrencilerin % 33,5'i (129) etkili, %22,6'sı (87) az etkili, %18,4'ü (71) etkisiz, %15,6'sı (60) fikrim yok, %9,9'u (38) çok etkili şeklinde cevaplandırmışlardır (Tablo 1). Bu sonuçlar, öğrencilere göre coğrafya dersi başarısında okulun fiziksel olanaklarının çok fazla etkili olmadığını göstermektedir. Bu durum yukarıdaki soruda çok etkili ve etkili şıklarına verilen yanıtların kümülatif olarak % 43,4'e ulaşmasından da anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Okulun fiziksel olanaklarının öğrencilerin coğrafya dersi başarısına etkisi.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	38	9,9	9,9	9,9
Etkili	129	33,5	33,5	43,4

Fikrim	60	15,6	15,6	59,0
Yok				
Az Etkili	87	22,6	22,6	81,6
Etkisiz	71	18,4	18,4	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında sınıfların teknolojik donanımın etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında sınıfların teknolojik donanımı etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 47,8’i (184) etkisiz, % 22,3’ü (86) az etkili, % 13,8’i (53) etkili, % 9,1’i (35) çok etkili ve % 7,0’i (27) fikrim yok olarak yanıtlamışlardır (Tablo 2). Bu veriler, öğrencilere göre coğrafya dersi başarısında sınıfların teknolojik donanımının yeterince etkili olmadığını göstermektedir. Özellikle çok etkili ve etkili yanıtlarında azalma görülmesi de bu durumu desteklemektedir. Ayrıca az etkili ve etkisiz şıklarına verilen yanıtların kümülatif olarak 70,1’e (270) ulaşması öğrencilerin coğrafya dersi başarısında sınıfların teknolojik donanımının etkisinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında sınıfların teknolojik donanımın etkisi.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	35	9,1	9,1	9,1
Etkili	53	13,8	13,8	22,9
Fikrim Yok	27	7,0	7,0	29,9
Az Etkili	86	22,3	22,3	52,2
Etkisiz	184	47,8	47,8	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında uygulanan öğretim stratejileri ve tekniklerin etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında uygulanan öğretim stratejileri ve teknikler etkili midir?” sorusuna öğrencilerin % 30,9’u (119) etkili, % 23,4’ü (90) az etkili, % 21,0’ı (81) fikrim yok, % 13,0’ı (50) çok etkili ve % 11,7’si (45) etkisiz şeklinde cevap vermişlerdir (Tablo 3). Bu veriler öğrencilerin coğrafya dersi başarısında uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin etkili olduğunu göstermektedir. Ancak çok etkili ve etkili şıklarına verilen yanıtların kümülatif olarak % 43,9’a (169) ulaşmasına rağmen, az etkili ve etkisiz şıklarına verilen yanıtların kümülatif değerinin

35,1'e (135) ulaşması, coğrafya dersi eğitim-öğretiminde uygulanan yöntem ve tekniklerle ilgili önemli sorunlar olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında uygulanan öğretim stratejileri ve tekniklerinin etkisi.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	50	13,0	13,0	13,0
Etkili	119	30,9	30,9	43,9
Fikrim Yok	81	21,0	21,0	64,9
Az Etkili	90	23,4	23,4	88,3
Etkisiz	45	11,7	11,7	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin mesleki bilgisinin etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin mesleki bilgisi etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 43,1'i (166) etkili, % 28,6'sı (110) çok etkili, % 12,5'i (48) az etkili, % 10,6'sı fikrim yok ve % 5,2'si (20) etkisiz şeklinde yanıtlamışlardır (Tablo 4). Bu göstergeler öğrencilerin coğrafya dersi başarısında, öğretmenin mesleki bilgisinin oldukça önemli bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Kümülatif değerlerde de bu durum net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin mesleki bilgisinin etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	110	28,6	28,6	28,6
Etkili	166	43,1	43,1	71,7
Fikrim Yok	41	10,6	10,6	82,3
Az Etkili	48	12,5	12,5	94,8
Etkisiz	20	5,2	5,2	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin sınıf yönetiminin etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında Öğretmenin sınıf yönetimi etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 35,8'i (138) etkili, % 25,7'si (99) çok etkili, % 14,5'i (56) fikrim yok, % 13,8'i (53) az etkili ve % 10,1'i (39) etkisiz olarak yanıtlamışlardır (Tablo 5). Bu veriler, öğretmenin sınıf

yönetiminin öğrencilerin coğrafya dersi başarısında ön plana çıktığını göstermektedir. Söz konusu durum, kümülatif olarak çok etkili ve etkili şıklarına verilen yanıtların % 61,6'ya (237) ulaşmasından da anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin sınıf yönetiminin etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	99	25,7	25,7	25,7
Etkili	138	35,8	35,8	61,6
Fikrim Yok	56	14,5	14,5	76,1
Az Etkili	53	13,8	13,8	89,9
Etkisiz	39	10,1	10,1	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin tutum ve davranışlarının etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin tutum ve davranışlarının etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 39,2'si (151) etkili, %2 7,8'i (107) çok etkili, % 13,8'i (53) az etkili, % 13,5'i (52) fikrim yok ve % 5,7'si (22) etkisiz şeklinde yorumlamışlardır (Tablo 6). Tablo 6 verileri, öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin tutum ve davranışlarının en önemli göstergelerden biri olduğunu göstermektedir. Kümülatif olarak çok etkili ve etkili şıklarına verilen yanıtların % 67,0 (258) gibi yüksek bir orana ulaşması, öğretmenin tutum ve davranışlarının öğrencilerin coğrafya dersi başarısında etkili olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin tutum ve davranışlarının etkisi.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	107	27,8	27,8	27,8
Etkili	151	39,2	39,2	67,0
Fikrim Yok	52	13,5	13,5	80,5
Az Etkili	53	13,8	13,8	94,3
Etkisiz	22	5,7	5,7	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında dersi iyi dinlemenin etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğrencinin dersi iyi dinlemesi etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 39,0'ı (150) etkili, % 29,1'i (112) çok etkili, % 16,9'u (65) az etkili, % 10,1'i (39) fikrim yok ve % 4,9'u (19) etkisiz şeklinde yanıtlamışlardır (Tablo 7). Bu sonuçlar, öğrencilerin

coğrafya dersini iyi dinlemelerinin öğrencilerin coğrafya dersi başarısını arttırdığını ifade etmektedir. Yukarıdaki soruda çok etkili ve etkili şıklarına verilen yanıtların kümülatif oranının % 68,1'e (262) ulaşması, öğrencilerin coğrafya dersi başarısında dersi iyi dinlemenin önemini göstermektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında dersi iyi dinlemenin etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	112	29,1	29,1	29,1
Etkili	150	39,0	39,0	68,1
Fikrim Yok	39	10,1	10,1	78,2
Az Etkili	65	16,9	16,9	95,1
Etkisiz	19	4,9	4,9	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında zihinsel faktörlerin etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında zihinsel faktörler etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 34,5'i (133) fikrim yok, % 29,1'i (112) etkili, % 19,5'i (75) çok etkili, % 9,6'sı (37) az etkili % 7,3'ü (28) etkisiz şeklinde yanıtlamıştır (Tablo 8). Aşağıdaki verilere baktığımızda zihinsel faktörlerin coğrafya dersi başarısında önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında zihinsel faktörlerin etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	75	19,5	19,5	19,5
Etkili	112	29,1	29,1	48,6
Fikrim Yok	133	34,5	34,5	83,1
Az Etkili	37	9,6	9,6	92,7
Etkisiz	28	7,3	7,3	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında duygusal faktörlerin etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında duygusal faktörler etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 31,2'si (120) etkili, % 26,0'ı (100) fikrim yok, % 15,3'ü (59) az etkili % 15,1'i (58) çok etkili ve % 12,5'i (48) etkisiz şeklinde yanıtlamışlardır (Tablo 9). Bu verilere göre duygusal faktörler öğrencilerin coğrafya dersi başarısında önem kazanan faktörler arasında yer almaktadır.

Tablo 9. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında duygusal faktörlerin etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	58	15,1	15,1	15,1
Etkili	120	31,2	31,2	46,2
Fikrim Yok	100	26,0	26,0	72,2
Az Etkili	59	15,3	15,3	87,5
Etkisiz	48	12,5	12,5	100,0
Toplam	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında arkadaşlık ilişkilerinin etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında arkadaşlık ilişkileri etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 39,9’u (150) çok etkili, % 32,7’si (126) etkili, % 11,4’ü (44) az etkili, % 9,1’i (35) fikrim yok ve % 7,8’i (30) etkisiz şeklinde cevaplamışlardır (Tablo 10). Bu verilere göre öğrencilerin coğrafya dersi başarısında arkadaşlık ilişkilerinin önemi, kümülatif değerde (etkili, çok etkili) % 71,7 (276) gibi yüksek bir orana ulaşmaktadır. Bu durum, öğrencilerin coğrafya dersi başarısında arkadaşlık ilişkilerinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında arkadaşlık ilişkilerinin etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	150	39,0	39,0	39,0
Etkili	126	32,7	32,7	71,7
Fikrim Yok	35	9,1	9,1	80,8
Az Etkili	44	11,4	11,4	92,2
Etkisiz	30	7,8	7,8	100,0
Total	385	100,0	100,0	

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında anne-babanın eğitim düzeyinin etkisi

“Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında anne-babanın eğitim düzeyi etkili midir?” sorusunu öğrencilerin % 40,0’ı (154) etkili, % 24,9 (96) çok etkili, % 14,0’ı (54) az etkili, % 11,9’u (46) fikrim yok ve % 9,1’i (35) etkisiz şeklinde yanıtlamışlardır (Tablo 11). Yukarıda yer alan verilere göre öğrencilerin coğrafya dersi başarısında anne-babanın eğitim düzeyinin önemi oldukça önemlidir. Bu durum “öğrencilerin coğrafya başarısında anne

babanın eğitim düzeyi etkili midir?" sorusuna verilen çok etkili ve etkili yanıtlarının kümülatif değerinde % 64,9'a (250) ulaşmasından da anlaşılmaktadır.

Tablo 11. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında anne-babanın eğitim düzeyinin etkisi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Etkili	96	24,9	24,9	24,9
Etkili	154	40,0	40,0	64,9
Fikrim Yok	46	11,9	11,9	76,9
Az Etkili	54	14,0	14,0	90,9
Etkisiz	35	9,1	9,1	100,0
Total	385	100,0	100,0	

4. Tartışma

Coğrafya eğitimi öğrencilerin bilgi, tutum ve davranışlarının olumlu yönde değiştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, öğrencilerin coğrafya başarılarını etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu nedenle değerlendirme yapılırken öğrenci görüşleri esas alınmış ve ortaya çıkan eksiklikler belirtilmiştir.

Bilindiği gibi okulların fiziksel olanakları öğrenme ortamına uygun şekilde yapılandırılırsa öğrenci başarısı artmaktadır. Böyle olmakla birlikte, araştırma sonucunda öğrenci başarısı üzerinde okulun fiziksel olanaklarının çok fazla etkili olmadığı anlaşılmıştır. Nitekim Papanastasiou, okulun fiziksel olanaklarının ve sınıf ortamının öğrencilerin matematik başarısı üzerinde ikinci derecede etkili bir faktör olduğunu ifade etmiştir (Papanastasiou 2002'ye göre Yenilmez ve Duman, 2008: 256).

Araştırma verileri, sınıfların teknolojik donanımının yetersiz kaldığını göstermektedir. Sınıfların teknolojik donanımlarının yetersizliği, okullarda altyapı sorunlarının önemli ölçüde sürdüğünü ifade etmektedir. Sınıfların fiziki koşullarının iyileştirilmesi ve teknolojik donanımı, coğrafya eğitimi açısından önemlidir (Demirci vd., 2007'ye göre Kaya, 2011: 751; Turan ve Alaz, 2007: 291).

Uygulanan öğretim stratejileri ve tekniklerden yeterli verim alınmaması, araştırmada öne çıkan diğer bir sonuçtur. Bu konuda yapılan çalışmalarda da benzer sorunlar ortaya çıkmıştır. Nitekim Akınoğlu ve Bakır (2003) tarafından yapılan araştırmada, coğrafya eğitim ve öğretimi konusunda öğretmenlerin farklı öğrenme ortamları oluşturmadıkları, "öğrenmeyi öğretme" konusunda yeterince yönlendirme yapmadıkları ve bu

nedenle öğrencilerin öğrenme stratejilerini yeterince öğrenemedikleri sonucuna varılmıştır (Akınoğlu ve Bakır, 2003: 103).

Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında, öğretmenlerin tutum ve davranışlarının oldukça etkili olduğu araştırma sonuçlarında dikkat çekmektedir. Öğretmen tutumlarının olumlu yönde yansıtılması başarıyı daha çok arttırabilir. Ancak öğrenci üzerinde olumsuz etki oluşturabilecek öğretmen tutumları, öğrencilerin coğrafya dersine bakışını olumsuz yönde etkileyecek ve başarısızlığa neden olabilecektir.

Anket sonucunda, öğrencilerin coğrafya dersi başarısını artırmak için öğretmenlerin mesleki bilgilerini (*öğretim sürecini planlama, çeşitlilik getirebilme, öğretim süresini etkili kullanabilme, katılımcı öğretim ortamı düzenleyebilme, öğrencilerdeki gelişimi izleme*) yeterince kullanmadıkları anlaşılmıştır. Öğretme-öğrenme sürecinde belirleyici dinamik, tartışmasız öğretmendir. Bu nedenle, öğretme-öğrenme ortamları teknoloji ile donatılırken, dikkat edilecek unsur, teknoloji değil, öğretmenin niteliğidir (Odabaşı ve Kabakçı, 2007: 39).

Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde görevli coğrafya öğretmenlerinin meydana gelen hızlı değişim ve dönüşüme ayak uydurabilmeleri, güncel gelişmeleri takip edip öğrencilerinin başarılarını pozitif yönde etkilemeleri için düzenli aralıklarla meslek içi eğitim kurslarından geçmeleri gereklidir. Ayrıca düzenli aralıklarla (örneğin 2 yılda bir) zorunlu mesleki yeterlilik sınavlarına katılmaları sağlanmalıdır. Bu sınavlarda başarısız olanların tekrar mesleki eğitim kurslarına alınmaları uygun olabilir.

Araştırma sonuçları, öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin sınıf yönetiminin en önemli faktörlerden birisi olduğunu göstermektedir. Etkili bir sınıf yönetimi olmaksızın sınıf ortamında öğrenciye kazandırılmak istenen davranış biçimlerinin istenen düzeyde gerçekleştirilebileceğini söylemek zordur. Öğretmen, öğrencilerin davranış sorunlarını ortadan kaldırmak ve öğretme, öğrenme çevresinin yaratılması ve sürdürülmesi için gerekli olan hazırlıkları yaparak uygulamalı ve sürdürebilmelidir (Duke, 1984: 3'e göre Terzi, 2002).

Çalışma sonuçları öğretmenin tutum ve davranışlarının öğrencilerin coğrafya dersi başarısında oldukça önemli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Öğretmen, öğrenme ortamlarını öğrencilerin ilgi ve beklentilerine uygun tutum ve değerleri geliştirebileceği şekilde düzenlemeli, kişiler arası etkileşim ve işbirliği sorunlarını çözümlenmeli, öğrencilerin tutum ve değerlerinin gelişmesini sürekli izlemeli ve değerlendirmelidir (Gökçe, 2002: 112).

Anket sonuçları, öğrencilerin coğrafya dersi başarılarının artırılmasında dersi etkili biçimde dinlemelerinin pozitif yönde etkili olduğunu göstermektedir. Coğrafya dersinde işlenen konuların daha iyi şekilde öğrenilmesi, öğrencinin dersi iyi dinleme becerisini geliştirmesine bağlıdır. Öğrenci, dersi dikkat, tekrar, anlamayı arttıran stratejiler, duyuşsal stratejiler yolu ile anlamaya çalışır (MEB, 2013).

Araştırma sonuçları bireysel zihinsel farklılıkların (sayısal, sözel zekâ vb.) öğrenmede etkili olan faktörler arasında yer aldığını göstermektedir. Bu nedenle coğrafya dersi öğretiminde öğretmenin bireysel farklılıklara dikkat etmesi gerekmektedir. Gardner'ın geliştirdiği Çoklu Zekâ Kuramı'nda eğitimin amacı, bireysel farklılıklara dikkat çekilerek, sadece öğrencilerin akademik başarılarını artırmak değil, aynı zamanda öğrencilerin çoklu zekâ potansiyellerini ortaya çıkarmak ve onları geliştirmelerini sağlamaktır. Ortaöğretim kurumları, zekâ yönüyle öğrencilerini tanımanın ötesinde, vereceği öğretim hizmetleri ile öğrencileri geliştirmelidir (Korkmaz ve Yeşil, 2011: 70).

Anket sonuçlarına göre bireyin öğrenmeye karşı eğilim ve tutumlarını ifade eden duygusal faktörler (Sorumluluk, uyumluluk vb.) coğrafya dersi başarısında önem kazanmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin iyi motive edilmeleri, sorumluluk alan bireyler olarak yapılandırılmaları gerekmektedir.

Çalışma sonuçları, öğrencilerin coğrafya dersi başarısında arkadaşlık ilişkilerinin önemli olduğunu göstermektedir. Öğrencinin toplumsallaşma sürecinde ve kişiliğinin oluşmasında arkadaşlık ilişkileri önemlidir. Bu nedenle öğrenme ve öğrenme sonucunda ortaya çıkan başarıda arkadaşlık ilişkileri önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin coğrafya başarılarının artırılmasında eğitim ve öğretimi destekleyici, bireysel öğrenme ve gelişmeyi teşvik edici şekliyle arkadaşlık ilişkileri geliştirilmelidir.

Araştırma verileri, öğrencilerin coğrafya dersi başarısında anne babanın eğitim düzeyinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalar da bu durumu desteklemektedir. Nitekim olumlu bir eğitim geçmişine sahip olan anne-babaların çocuklarının okula karşı daha olumlu davranış etkinliğinde bulunduğu ve öğrencilerin okul içi eğitim etkinliklerine daha pozitif yaklaşımları bilinmektedir. Bu durum toplumun eğitim seviyesi yükseldikçe öğrenci başarısının olumlu yönde artacağı düşüncesinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır (İpek, 2011: 72; Yenilmez ve Duman, 2008: 265; Aydın, 2011: 674-675).

Ortaya çıkan bir problemi çözebilmek için önce problemin anlaşılması, probleme neden olan faktörlerin tespit edilmesi gerekir.

Tespitten sonra oluşturulan strateji ile problemi oluşturan nedenlerin ortadan kaldırılması mümkün hale gelebilir. Bu durum, öğrencilerin coğrafya dersi başarılarının artırılması için de geçerlidir. Bu nedenle coğrafya derslerindeki başarının artırılması, öğrencilerin bilgi tutum ve davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesinde olumlu katkı sağlayabilecektir.

5. Sonuç

Bu araştırma sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

1. Araştırma sonucunda okul fiziksel olanaklarının ders başarısında yeterli etkiye sahip olmadığı anlaşılmıştır.
2. Sınıfların teknolojik donanımı yetersiz kalmaktadır.
3. Uygulanan öğretim stratejileri ve teknikleri öğrenci başarısında vazgeçilmez öğelerdir.
4. Öğretmenin mesleki bilgisinin coğrafya dersi başarısında oldukça önemli olduğu görülmektedir.
5. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında öğretmenin sınıf yönetimi en önemli faktörlerden birisidir.
6. Öğretmenin tutum ve davranışlarının öğrencilerin coğrafya dersi başarısında oldukça önemli olduğu görülmektedir.
7. Öğrencilerin coğrafya dersi başarılarının artırılmasında öğrencilerin dersi etkili biçimde dinlemeleri çok etkilidir.
8. Bireysel zihinsel farklılıklar (sayısal, sözel zekâ vb.) öğrenmede etkili olan faktörler arasındadır.
9. Bireyin öğrenmeye karşı eğilim ve tutumlarını ifade eden duygusal faktörler (sorumluluk, uyumluluk vb.) etkisi, öğrencilerin coğrafya başarısında etkili olmaktadır.
10. Öğrencinin toplumsallaşma sürecinde ve kişiliğinin oluşmasında arkadaşlık ilişkileri önemlidir.
11. Öğrencilerin coğrafya dersi başarısında anne babanın eğitim düzeyi oldukça önemlidir.

6. Öneriler

1. Okulun fiziksel olanakları öğrenci başarısı üzerinde olumlu etki oluşturacak biçimde düzenlenmelidir.
2. Sınıfların eğitim teknolojileri ile ilgili sorunları çözümlenmelidir.

3. Coğrafya dersi ve konuların öğretiminde kullanılan öğretim metodu, teknik ve değerlendirme biçimleri birbirleriyle uyumlu olmalıdır.

4. Coğrafya öğretmenlerinin düzenli olarak meslek içi eğitim kurslarından geçmeleri gereklidir.

5. Coğrafya öğretmeni, öğrenme ortamını öğrencilerin ilgi ve beklentilerine uygun tutum ve değerleri geliştirebileceği şekilde hazırlamalıdır.

6. Coğrafya dersinde öğrencilerin derse karşı olumlu yönde motive edilmeleri gerekir.

7. Coğrafya dersi öğretiminde öğretmenin bireysel farklılıklara dikkat etmesi gerekmektedir.

8. Öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri, eğitim ve öğretimi destekleyici, bireysel öğrenme ve gelişmeyi teşvik edici şekilde teşvik edilmelidir.

9. Ailelerin, çocuklarının gelişim ihtiyaçlarına yönelik duyarlılığı artırıcı eğitim çalışmalarına katılmaları sağlanmalıdır (Sezer, 2010: 1).

Sonuç olarak öğrencilerin coğrafya dersi başarısını arttırmak için öğrenme ortamlarını öğrencinin başarısını arttıracak şekilde düzenlemek, eğitim öğretim faaliyetlerini buna göre sürdürmek ve öğretmenin mesleki donanımını zenginleştirmek gerekmektedir. Bunun yanında okul-aile işbirliği de pekiştirilmelidir.

Kaynaklar

- AKINOĞLU, O. ve BAKIR, S. (2003). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularını öğrenmeleriyle ilgili durum analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 8: 83-106.
- AYDIN, F. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik akademik Benlik düzeylerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 6(1): 661-677.
- AKŞİT, F. Ve ŞAHİN, C. (2011). Coğrafya öğretiminde aktif öğrenmenin akademik başarı ve tutum üzerine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 02(04): 1-26.
- ALIM, M. (2008). Lise öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13 (19): 25-32.
- AYSAN, F., TANRÖĞEN, G. ve TANRIÖĞEN, A. (1996). Perceived Causes of Academic Failure Among The Students at Faculty of Education at Buca. G. Karagözoğlu (Edit.), Teacher training for the twenty first

- centruy (pp 73-85). İzmir: Dokuz Eylül üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Yayınları.
- BEAN, R. A., BUSH, K.R., MCKENRY, P. C. ve WILSON, S.M. (2003). The impact of parental,support, behavioral control and psychological control on the academic achievement and selfesteem of African-American And European American adolescents. *Journal Of Adolescent Research*. 18 (5), 523–541
- CATLING, S. (1992). Issues for the Future of Primary Geograph (pp 9-33), Geography and Education, Michael Naish(Edit.), Institute of Education, University of London.
- ÇAKAN, M. (2002). Bilişsel stili ile zekâ kavramlarının öğrenci başarısı açısından irdelenmesi ve taşıdıkları önem. *Eğitim Araştırmaları*. 8: 86–95.
- ÇELENK, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: okul aile dayanışması. *İlköğretim Online*, 2 (2), 28–34.
- DEMİRCİ, A., SEKİN, S. ve ÜNLÜ, M. (2002). Mesleki açıdan coğrafyanın önemi ve Türkiye’de kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5: 171-185.
- DEMİRKAYA, H. ve ARIBAŞ, K. (2004). Sosyal bilgiler öğretmenliği üçüncü sınıf öğrencilerinin coğrafya dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12: 179-187.
- EKİCİ, G. (2003). Öğrenme stiline dayalı öğretim ve biyoloji dersi öğretimine yönelik ders planı örnekleri. Ankara: Gazi Kitabevi.
- GOLDHABER, D. (2002). The mystery of good teaching: surveying the evidence on student achievement and teachers’ Characteristics. *Education Next*, 2(1), 50–55.
- GÖKÇE, E.(2002). İlköğretim öğrencilerinin görüşlerine göre öğretmenlerin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2): 111-119.
- İPEK, C.(2011). Velilerin okul tutumu ve eğitime katılım düzeyleri ile aileye bağlı bazı faktörlerin ilköğretim öğrencilerinin seviye belirleme sınavları (sbs) üzerindeki etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(2): 69-79.
<http://pegemdergi.net/index.php/EO/article/viewFile/114/16>. (Erişim: 15.05.12).
- KAYA, M.F. (2011). Öğrencilerin coğrafya dersinde hazır bulunuşluluk düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(4): 37-754.

- KIZILÇAOĞLU, A. ve TAŞ, H.İ. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki coğrafya eğitimi ve öğretimi: öğrenme alanları ve kazanım boyutu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 16: 93-108.
- KORKMAZ, Ö. ve YEŞİL, R. (2011). Orta öğretim kurumlarının öğrencilerin çoklu zekâ profillerine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(40): 69-84.
- LAMBERT, D. ve MORGAN, J. (2010). Teaching geography. Berkshire, England, Open University Press, First Edition.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2013). <http://okulweb.meb.gov.tr/01/04/112279/REHBERL%C4%B0K/Etkili%20Dinleme-Not.htm>. (Erişim Tarihi: 14.11.2013).
- ODABAŞI, H. F. ve KABAKÇI, I. (2007). Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde bilgi ve iletişim teknolojileri. Uluslararası öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu Bildiri Kitabı, 39-43.
- ÖZGEN, N., BİNDAK, R. ve BİREL, F.K. (2007). Coğrafya dersine yönelik bir tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13: 58-64.
- SEZER, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1): 1-19.
- ŞAHİN, C. (2001). Türkiye’de coğrafya öğretimi, sorunlar- çözüm önerileri. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık, 1. Baskı.
- TERZİ, A.R. (2002). Sınıf yönetimi açısından etkili öğretmen davranışları. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/terzi.htm> (Erişim: 17.12.11).
- TURAN, İ. ve ALAZ, A. (2007). Özel dersanelerde coğrafya öğretiminin öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1):279-292.
- YENİLMEZ, K. ve DUMAN, A. (2008). İlköğretimde matematik başarısını etkileyen faktörlere ilişkin öğrenci görüşleri” *Manas üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (19):251-268.